

Asia: Vastinepyyntö ESAVI/4336/2025 (ESAVI/4336/2025)

Etelä-Suomen aluehallintovirasto
ymparistoluvat.etela@avi.fi

Lausunto

1 Johdanto

Etelä-Suomen aluehallintovirasto pyytää vastinetta Luonnonvarakeskukselta (Luke) kalatalousviranomaisen päätökseen (POSELY/2961/2024) sekä asiasta tehtyyn oikaisuvaatimukseen. Erityisesti vastineessa pyydetään ottamaan kantaa kirjolohi-istutusten mielekkyyteen ja niiden mahdollisiin ongelmiin Teuronjoen vesistössä sekä oikaisuvaatimuksessa esitettyihin vaihtoehtoihin ratkaisuihin.

2 Lausunto

Kirjolohi-istutusten mielekkyys

Kirjolohen (*Oncorhynchus mykiss*) istutuksia käytetään usein paikoissa, joissa kalat pyydystetään nopeasti pois. Lajin istutuksien etuna on tyypillisesti hyvä saatavuus ja halvempi hankintahinta kuin esimerkiksi samankokoisten taimenistukkaiden hinta. Kirjolohta on myös helppo kalastaa ja se onkin usein kalastajien suosima laji. Lajia ei mainita EU:n vieraslajiasetuksen (EU1143/2014) mukaisessa haitallisten lajien luettelossa, ja esimerkiksi lajin myynti ja kasvattaminen ovat edelleen sallittuja. Kirjolohi kuitenkin on vieraslaji, jota koskee kansallisen vieraslajilain (1709/2015) mukainen ympäristöön päästämisen kieltä ja siksi niihin on syytä suhtautua varauksella. Vähintäänkin kirjolohi-istutukset voivat kasvattaa kalastusintensiteettiä alueella ja siten aiheuttaa lisäpainetta muille lajeille.

Suomessa kirjolohen ei tiedetä hävittäneen tai syrjäyttäneen alkuperäisiä kalalajeja, mutta luonnonvesissä kirjolohi voi olla ainakin taimenen ravintokilpailija. Istutetut kirjolohet saattavat myös levittää loisia ja tauteja muihin lohikaloihin. Lisäksi kirjolohen luonnonpoikasia on tavattu paikoin eteläisten jokien latvavesissä (mm. Vantaanjoella), mutta pysyviä kantoja näistä ei ole toistaiseksi muodostunut.

Vaihtoehtoiset ratkaisut

Oikaisuvaatimuksessa esitetään kalatalousmaksun käyttämistä kirjolohi-istutuksien sijaan kunnostuksiin, taimennolikkaiden istutuksiin tai vaellusesteiden poistoon. Oikaisuvaatimuksen tavoitteet eroavat kalatalousviranomaisen tekemästä ja kalataloushallituksen puoltamasta päätöksestä. Oikaisuvaatimuksen tavoitteet tukevat Teuronjoen vesistön taimenkannan elinolosuhteiden parantamista eikä kalastuksen tukemista. Alkuperäinen taimenkanta ei mahdollista kestävästä kalastuksesta nyt tai välttämättä lähivuosinakaan.

Luken näkemys on, että olemassa olevan taimenkannan lisääntymis- ja poikastuotantoalueiden kunnostukset tai tarvittaessa vaellusesteiden poistaminen ovat ensisijaisia, Teuronjoen vesistön taimenkantaa tukevia

toimenpiteitä. Tämän jälkeen olisi suositeltavaa antaa omalle taimenkannalle aikaa elpyvä muutaman vuoden ja todeta seurannan avulla, löytävätkö alueen omat taimenet kunnostetut alueet ja kasvaako kanta. Mikäli taimenkannat eivät elinympäristökunnostuksien jälkeenkään vaikuttaisi elpyvän, vaihtoehtona voisi olla villien taimenten siirtäminen alueelle mahdollisimman läheltä. Seurannalla tulisi todennettua, onko villi taimenkanta edelleen lisääntymiskykyinen. Mikäli villejä taimenen poikasia ei seurannoissa havaita, palautusistutuksiin voitaisiin käyttää myös mahdollisimman läheistä taimenkantaa aikuisina kutukalaistukkaina (vrt. taimenen palauttaminen Oulun Hupisaarten puroihin, Härkönen ym. 2023).

Teuronjoen vesistössä on geneettisten tutkimusten perusteella vielä omaa, perinnöllisesti erilaistunutta taimenkantaa (Koljonen ym. 2019). Istutukset saman lajin toisilla kannoilla muodostavat riskin geneettiselle sekoittumiselle, joka voi heikentää alkuperäisen taimenkannan sopeutumiskykyä ja perinnöllistä monimuotoisuutta (esim. Hagen ym. 2019, Bolstad ym. 2021). Ilman geneettistä sekoittumistakin, istutetut kalat voivat myös kilpailla elintilasta ja ravinnosta alkuperäisen kalakannan kanssa sekä muodostaa riskin tautien leviämiseksi (esim. Jonsson & Jonsson 2006). Taimennollikkaiden istuttaminen ei siten ole ensisijaisesti suositeltava toimenpide.

Edellä mainitut riskit koskevat myös istutuksia muilla lajeilla, erityisesti läheistä sukua olevilla lajeilla ja samoja ekologisia resursseja käyttävillä lajeilla (esim. taimen vs. muut lohikalat).

Alkuperäisten taimenkantojen perinnöllisen monimuotoisuuden säilyttäminen on tärkeää koko ekosysteemien toimivuuden ja vesistön kalakannan terveyden kannalta.

On kuitenkin muistettava, että kalastuslaki (379/2015) edellyttää kalatalousalueita laatimaan aluettaan koskevan käyttö- ja hoitosuunnitelman, jolla turvataan alueen kalavarojen kestävä ja monipuolinen tuotto ja käyttö sekä biologinen monimuotoisuus, ja edistetään vapaa-ajan sekä kaupallisen kalastuksen toimintaedellytyksiä. Ely-keskus hyväksyy suunnitelman. Kalatalousviranomaisen päätöksessä todetaan käyttösuunnitelman olevan Hämeenlinnan kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelman mukainen.

Bolstad, G. H., Karlsson, S., Hagen, I. J., Fiske, P., Urdal, K., Sægrov, H., ... & Hindar, K. (2021). Introgression from farmed escapees affects the full life cycle of wild Atlantic salmon. *Science Advances*, 7(52), eabj3397.
Hagen, I. J., Jensen, A. J., Bolstad, G. H., Diserud, O. H., Hindar, K., Lo, H., & Karlsson, S. (2019). Supplementary stocking selects for domesticated genotypes. *Nature Communications*, 10(1), 199.

Härkönen, L. S., Rinnevali, R., Hyvärinen, P., Orell, P., Laaksonen, T., Leinonen, T., Koljonen, M-L., Erkinaro, J. & Louhi, P. 2022. Taimenen kotiuttaminen Oulun Hupisaarten puroihin. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 70/2022, Luonnonvarakeskus.

Jonsson, B., & Jonsson, N. (2006). Cultured Atlantic salmon in nature: a review of their ecology and interaction with wild fish. *ICES Journal of Marine Science*, 63(7), 1162-1181.

3 Lausunnon tiivistelmä

Päätöksessä todetaan kalatalousmaksun kohdistamisesta "kalakannoille ja kalastukselle jätevesistä aiheutuvien haittojen ehkäisemiseen". Päätös käyttää kalatalousmaksu kokonaan kirjolohi-istutuksiin viittaa yksinomaan kalastukselle aiheutuvien haittojen korvaamiseen eikä sillä pyritä ehkäisemään tai korvaamaan jätevesistä kalakannoille aiheutuvia haittoja. Kirjolohi-istutukset eivät tue kotimaisten vaelluskalakantojen palauttamista vaan tarjoavat vaihtoehdoisen lajin kalastukseen. Sen sijaan olemassa olevan taimenkannan lisääntymis- ja poikastuotantoalueiden kunnostukset tai tarvittaessa vaellusesteiden poistaminen ovat ensisijaisia, Teuronjoen vesistön taimenkantaa tukevia toimenpiteitä. On kuitenkin huomattava, että kalatalousviranomaisen päätöksessä todetaan tässä esitetyn kalatalousmaksun käyttösuunnitelman olevan Hämeenlinnan kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelman mukainen.

Sirpa Thessler

Johtaja, Luonnonvarat

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 06.03.2025 klo 15:02:51.

Lausunnon valmistelija(t):

Pauliina Louhi

Tuomas Leinonen

Liitteet:

Tiedoksi: